

19.

VYSAZENÍ PODDANSKÉ VESNICE NA T. ZV. NĚMECKÉM PŘÁVU.

(Dědičný pacht selský.)

R. 1358.

Obsahem latinské listiny premonstrátského kláštera v Teplé, kterou zde otiskujeme, je změna právního poměru k půdě u obyvatel klášterní poddanské vsi Černovic. Jde tu o jeden z nesčetných tehdy případů, kdy pozemkové vrchnosti, aby si snadno a rychle opatřily holové peníze, vyžádaly z poddaných poslední groše na t. zv. zákup pozemků, jimi již držených, do dědičného pachtu. Okamžitá situace poddaných se ani v nejmenším nezlepšila, naopak se zhoršila tím, že svou hotovost odevzdali vrchnosti jakožto „arhu“ čili závdavek, jinak také zvaný „podací“ (t. j. podávaný) peníz.

Pro budoucnost se ovšem poddaným formálně jejich držba upevňovala a jejich povinnosti vůči vrchnosti se ustalovaly, zejména když o věci byla vydána listina.

Na druhé straně nesmíme zapomínat, že ve většině případů šlo o pozemky, které předkové a předchůdci vrchnosti předkům svých poddaných uloupili, ať již za použití skutečného násilí anebo zneužitím své ekonomické či jiné převahy, vysunuvše se nad přímé výrobce jako vrchní páni (vlastníci) půdy jimi vzdělané, vyžadující od nich práce a jiná plnění bez jakéhokoli omezení a ohrožující je podle své libovůle odnětím půdy („sehnáním“ s ní).

Pozoruhodné je, že v listině není zmínky o tom, v jaké výši „arha“ byla od poddaných vybrána.

Rovněž neopisuje se zde podrobněji, v čem spočívá onen nový poměr, z něhož se vyvedává dědičnost. Zřejmě se předpokládá, že všechny ostatní stránky věci jsou všeobecně známy a určeny obyčejem jakožto „*ius emphiteuticum, quod vulgariter nēmeckē právo vocatur*“, jak se píše v jiné listině, téměř současně (*Regesta III.*, č. 24, str. 25, z r. 1358, listina kláštera v Roudnici).

Po stránce hospodářské je příznačné, že listina obsahuje i přeměnu robotních závazků v peněžní plat odváděný dvakrát do roka.

Z literatury:

K. KROFTA, Dějiny selského stavu, II. vyd. (uspořádal E. Janoušek), Praha 1949. B. T. RUBCOV, Issledovanija po agrarnoj istorii Čechii XIV načalo XV v., Moskva, 1963.

Nos Eyringo, divina miseratione abbas, Nicolaus prior, Budko subprior, Leo celerarius, Ulricus camerarius, Heinricus infirmarius totusque conventus mon. Teplensis, Prem. ord., Prag. dioc., ad universorum... hominum deducimus noticiam, quod nos intuentes ecclesiam nostram predictam fore collapsam in magna debita, de quibus, nisi illico relevaretur, damna maiora procul dubio incurrisset, ducti unanimiter sano consilio, cum matura deliberacione recepimus in Czrnowicz a pauperibus nostris arrram, quam Boemi vulgariter podda(cie) nominant, vendentes ac locantes et exponentes ipsis pauperibus nostris dictam villam nostram Czrnowicz de iure boemicali in ius theutunicale possidendam et habendam per dictos pauperes et ipsorum heredum successores perpetuo, sub hac forma, quod de uno quoque laneo sive curia in predicta villa Czrnowicz nobis et ecclesie nostre Teplensi predicte singulis annis nomine census et iurium sedecim gr. Prag. in festo s. Georgii et tantundem in festo s. Galli semper proxime sequenti, item circa festum b. Wenczeslai quatuor strichones Teplensis mesure de grano siliginis, duos strichones ordeí, duos strichones avene, unum strichonem tritici, medium strichonem pisarum, unam aucam, sex pullos, 30 ova et duos caseos sepedicti pauperes et incole antefate ville nostre Czrnowicz dare et solve-

My Eyring, z božího slitování opat, Mikuláš převor, Budek podpřevor, Lev sklep mistr, Oldřich komorník, Jindřich představený nemocnice a všech konvent kláštera v Teplé, řádu premonstrátů, pražské diecése, uvádíme všem... lidem na vědomost, že nahlížejíce, jak řečený náš kostel by upadl ve veliké dluhy, z nichž, kdyby rychle nebylo mu pomozeno, bezpochyby by mu vzešly větší škody, jednomyslně vedeni zdravou radou, se zralým uvážením vzali jsme od našich poddaných („chudých“) v Černovicích závdavek („arhu“), který Čechové lidově jmenují „podací“, prodávající, propachtovávající a vysazující těmto svým poddaným řečenou naši ves Černovice z českého práva do práva německého, tak aby ji tito poddaní a nástupci jejich dědiců drželi a měli věčně, a to takovým způsobem, že často jmenovaní poddaní a obyvatelé řečené naší vsi Černovic musí a mají dávatí a platití, nehledě na jakoukoli nesnáz a příhodu, z každého lánu nebo dvora v řečené vsi Černovicích nám a řečenému našemu kostelu v Teplé každý rok jakožto úrok a právo 17 pražských grošů na svátek sv. Jiří a tolikéž na svátek sv. Havla vždy nejbližší příští, dále kolem svátku sv. Václava 4 korce žitného zrna teplické míry, dva korce ječmene, dva korce ovsa, jeden korec pšenice, půl korce hrachu, jednu husu, šest kuřat, 30 vajec a dva sýry,

re teneantur et debeant, tenentur et debent, difficultate et occasione qualibet non obstante, quo circa sepefati pauperes in Czrnowicz bernam regalem, quando communiter per totam Boemiam danda et solvenda emerserit, per viginti quinque gr. Prag., videlicet inclusive cum decies de quolibet laneo, et fumaes denariorum d. archiepiscopi tempore suo deputato iuxta consuetudinem antiquam solvere tenebuntur.

Preterea (pre)dicti pauperes pro robotis quatuor sex. gr. Prag. cum uno fertone in festo Purificacionis s. Marie et tantundem in festo b. Jacobi pro(xime) subsequenti nobis et ecclesie nostre, quemadmodum antea fecerunt, omni anno dare ac solve re non obmittant, de aliis vero gravaminibus, videlicet collectis nostris, steu(ris), exaccionibus et impositionibus, quocumque nomine nuncupatis, supra dictos paup(eres) in Czrnowicz libertamus, absolvimus et hoc scripto liberos facimus et exemptos. In quorum omnium evidens testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa.

Dat. a. d.M°CCC°LVIII° feria tertia infra octavas Nativitatis s. Marie virg. glor.

vedle čehož budou řečení poddaní v Černovicích povinni platiti královskou berni, když se obecně vyskytne povinnost dávat a platiti ji obecně po celých Čechách, v částce 25 grošů pražských, totiž včetně smazného, z každého lánu a podýmné panu arcibiskupovi v určeném sobě času podle starého obyčeje.

Mimo to řečení poddaní každým rokem ať neopominou dávat a platiti za roboty 4 groše pražské s jednou čtvrtí na svátek očišťování sv. Marie a tolikéž na svátek sv. Jakuba nejbližšího nám a našemu kostelu, jak to činili dosud, avšak od jiných břemen, totiž od našich sbírek, pomoci, dávek a daní, ať se nazývají jakýmkoli jménem, řečené naše poddané v Černovicích osvobozujeme, zprostiti jsme a touto písemností činíme svobodnými a z nich vyňatými. Na čehož všeho zřejmé svědectví jsou k této listině přivěšeny naše pečeti.

Dáno...